JUSTIN MCCARTHY'NİN 'TÜRKLER VE ERMENİLER: MİLLİYETÇİLİK VE OSMANLI İMPARATORLUĞUNDA ÇATIŞMA' KİTABININ BÖLÜM BÖLÜM ÖZET VE ANALİZLERİ - 4

Ali Murat TAŞKENT

Analist (2015-2017)

Analiz No : 2015 / 25

10.11.2015

Dördüncü Bölüm: Avrupanın Müdahalesi, Osmanlının Düzeni Sağlama Çabaları

Avrupanın Müdahalesi, Osmanlının Düzeni Sağlama Çabaları başlıklı dördüncü bölümde Justin McCarthy, Birinci Dünya Savaşı öncesinde Avrupanın Ermeniler konusunda Osmanlının içişlerine müdahalesini ele almaktadır. Bu bölümde, Avrupalı güçlerin Ermeni isyancıları nasıl kolladığı ve Osmanlının Ermeni isyancı faaliyetlerine durdurmak ve doğu Anadoluda düzeni sağlamak isterken Avrupalılar tarafından elinin kolunun nasıl bağlandığı açıkça ortaya konmaktadır.

Prof. McCarthy, ilk olarak, Avrupalı güçlerin Osmanlı İmparatorluğundaki Ermenilerin koruyuculuğu görevini üstlendiğini ve 1878 Berlin Antlaşmasını, Ermenilerle ilgili olarak Osmanlı İmparatorluğuna sürekli müdahale etmelerinin gerekçesi olarak gördüklerini vurgulamaktadır. Avrupalıların Osmanlı hükümetini Ermenilerin lehine Doğu Anadoluda reformlar uygulamaya zorladığını ve bu reformların esasında Ermenilere güç vererek Osmanlının bölgedeki hakimiyetini zayıflatmayı hedeflediğini ifade etmektedir. Avrupalıların esas itibarıyla Osmanlı İmparatorluğunun parçalanmasını istediğini belirten McCarthy, Avrupalı güçler arasındaki anlaşmazlıklar sebebiyle İmparatorluğun kurtulduğunu ileri sürmektedir.

Yazar, bugünün şartlarında değerlendirildiğinde, Osmanlının Doğu Anadoluyu yeterince iyi idare edemediğini kabul etmektedir. Gerçekten de hem Ermeniler hem de Müslümanlar için bölgede güvenlik yeterince sağlanamamış, bölgedeki ekonomik durum sıkıntılı olmuştur. Öte yandan, yazar, Ermeni devrimcilerinin faaliyetlerinin bölgede reform yapılmasını engellediğine işaret etmektedir. Ayrıca Osmanlı devletinin içinde bulunduğu ekonomik darlığın da bunu engellediğini eklemektedir. Bununla birlikte, bu bölümde açıkça ortaya konduğu gibi, Avrupalıların bu hususlarda hiç yardımcı olmadığı görülmektedir.

Avrupalıların sürekli olarak Ermenilerin lehinde hareket ettiği bu bölümde açıkça ortaya konmaktadır. McCarthy, Müslümanların Ermenilere yönelik saldırılarının, her ne kadar bazı durumlarda ilk saldıran ve Müslümanları kışkırtan Ermeniler olsa da, Müslümanların Ermenileri katletmesi ve vahşet olarak Avrupada yansıtıldığını ifade etmektedir. Müslümanların Ermenilere saldırması durumunda, Avrupalı konsolos ve elçilerin Osmanlı hükümetine şikayet ederek duruma müdahale etmesini istediklerini, ancak tam tersi durumlarda Avrupalıların hiçbirşey yapmadıklarına dikkat çekmektedir.

Yazar, ayrıca, Osmanlı hükümetinin Ermeni isyancıları durdurulmasının ve yargılanmasının Avrupalıların müdahaleleri sebebiyle neredeyse imkansız kılındığına işaret etmektedir. Ermeni isyancıların tutuklanması Avrupa basınında Osmanlı zulmü olarak yansıtılmıştır. Vatana ihanet suçundan mahkum edilen bu tutukluları siyasi mahkum olarak niteleyen Ermeni yanlıları, bu tutukluların serbest bırakılmasını talep etmiştir. Yazar, başta İngilizlerin baskısı sebebiyle, af çıkarılarak Ermeni isyancıların serbest bırakılmasi dair birçok örnek sunmaktadır. Bu durum, isyancılara cesaret vermiş ve yaptıkları eylemlerin cezasız kalacağına inanmalarını sağlamıştır. Bunun yanında, McCarthy özellikle Rusyanın isyancıların Rus vatandaşı olduğunu ve Osmanlı mahkemelerinde yargılanamayacağını ileri sürerek, onların yargı önüne çıkmalarını engellediğini belirtmektedir. McCarthy, böylelikle Avrupanın nasıl riyakar ve çifte standart uyguladığını ortaya koymaktadır. Avrupada vatan hainliği suçu işleyen isyancılar ağır bir şekilde cezalandırılırken, Osmanlı İmparatorluğu'nda Ermeni isyancıların yargılanması neredeyse imkansız hale getirilmiştir.

Prof. McCarthy, Doğu Anadoludaki birçok sorunun temel sebebi olarak yoksulluğu ve kaynak yetersizliğine işaret etmektedir. 1877-78 Osmanlı Rus savaşının Osmanlı İmparatorluğuna hem askeri hem de ekonomik bakımdan zarar verdiğini belirtmektedir. Savaş sonunda İmparatorluk büyük miktarda insan gücü, malzeme ve verimli topraklarını kaybetmiş, savaşı Rusyanın başlatmasına rağmen Rusyaya fahiş miktarlarda tazminat ödemek zorunda kalmıştır. Ayrıca hükümet bir başka Rus saldırısı korkusuyla, askeri alanda harcama yapmak zorunda kalmış ve iç güvenliğe asker ayıramamıştır. Bunun yanında, Avrupalı güçler kapitülasyonlar uygulayarak devlete ekonomik bakımdan büyük zarar vermiştir. Bu faktörler, Doğu Anadoludaki yaşam koşullarının geliştirilmesine engel olmuştur.

Bununla birlikte, McCarthy, Osmanlı hükümetinin Ermenilerin güvenliğini sağlamak ve onları tatmin etmek için elinden geleni yaptığına işaret etmektedir. En önemlisi, Ermenilerin devlete bağlılık duygularını pekiştirmek amacıyla devlette ve hatta güvenlik güçlerinde daha çok istihdam edilmeye başlandığını belirtmektedir. Bunun yanında, Ermenlileri çeşitli Kürt aşiretlere karşı korumak için, bölgeye asker sevk etmek gibi ekonomik açıdan yük teşkil eden önlemler almaya çalıştığını ifade etmektedir.

Sonuç olarak, Prof. McCarthy, Osmanlının Doğu Anadoludaki koşulları düzeltmeye çalıştığını ve hatta bölgedeki koşulların bölge insanı lehine düzelmeye başladığını ve düzenin gitgide sağlandığını; ancak, ironik bir biçimde, aynı dönemde Osmanlı Devletine karşı Ermeni devrimci faaliyetlerinin başladığını ifade etmektedir. Dolayısıyla, Ermeni isyancılara verdikleri destek sebebiyle, Avrupalıların bölgede barışın ve düzenin sağlanmasına, dolaylı olarak da olsa, engel olduğunu söylemek mümkündür.

Yazar Hakkında :

Ali Murat Taşkent, Nisan 2015 ile Eylül 2017 arasında Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) analist olarak çalışmıştır. Taşkent, Kafkasya ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri üzerinde çalışmalar yürütmüştür.

Atıfta bulunmak için: TAŞKENT, Ali Murat. 2026. "JUSTIN MCCARTHY'NİN 'TÜRKLER VE ERMENİLER: MİLLİYETÇİLİK VE OSMANLI İMPARATORLUĞUNDA ÇATIŞMA' KİTABININ BÖLÜM BÖLÜM ÖZET VE ANALİZLERİ - 4." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2015 / 25. Kasım 10. Erişim Ekim 10, 2026. https://www.avim.org.tr/tr/Analiz/JUSTIN-MCCARTHY-NIN-TURKLER-VE-ERMENILER-MILLIYETCILIK-VE-OSMANLI-IMPARATORLUGUNDA-CATISMA-KITABININ-BOLUM-BOLUM-OZET-VE-ANALIZLERI-4

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır